

Rapport på SPRÅKLØFTET 2007-2011 Bydel Stovner

Prosjektets lokale hovedmål

Språkløftet har vært et delprosjekt under Gratis kjernetid i Groruddalssatsningen. Målet for prosjektet har vært å etablere en god overgang mellom barnehage og skole i Bydel Stovner, og lage og implementere gode samarbeidsrutiner med helsestasjonen.

Prosjektlederstillingen i Bydel Stovner sto ubesatt i flere perioder under prosjektet, noe som gjorde at bydelens lokale mål aldri ble ferdigstilt. Etter 2009 har det ikke vært ansatt noen prosjektleder.

Skal en allikevel beskrive en ”modell” for språkarbeid i bydelen ble følgende elementer fremhevet i delrapporten:

1. Kompetente ansatte
2. Bevisst bruk av tospråklig assistanse
3. Foreldreinvolvering
4. Systematisk arbeid med språkmiljø i barnehagene

Prosjektets ulike tiltak

1. Lage rutiner for overgang barnehage- skole. I prosjektet var dette barn fra Fossum, Tokerudtoppen og Tokerudåsen barnehager som skulle begynne på Rommen skole.
2. Utarbeide samarbeidsrutiner med Stovner helsestasjon.

Hvordan kommunen sikrer barn som har behov for språkstimulering blir identifisert og fulgt opp i barnehage:

Helsestasjonen benytter SATS under 2 års kontrollen og Språk 4 under 4 års kontrollen. Når helsestasjonen har barn på 2 og 4 års kontroll som ikke har barnehageplass informerer de om barnehage tilbudet i bydelen. De får informasjon om det ordinære barnehage tilbudet og om Startstreken som er et gratis barnehage tilbud 9 timer i uka for 4 og 5 åringer som ikke har/ venter på ordinær barnehageplass. Helsestasjonen kan be foreldre om samtykke til å kontakte barnehagekontoret for å spørre konkret om det enkelte barns søknad og plassering. Av erfaring ser vi at det kan være viktig å følge opp om foreldrene faktisk søker. Vi oppfordrer foreldre til å søke mange barnehager og understreker viktigheten av å takke ja til tilbud om plass selv om de kanskje ikke får oppfylt sitt første ønske. Vi ser at der helsestasjon og barnehageenhet kan ha en dialog er det lettere og følge opp og gi foreldre den informasjon og hjelp de eventuelt trenger.

Helsestasjonen melder at de nå tar mer kontakt med barnehageenheten vedrørende 2 åringer enn 4 åringer da de fleste 4 åringer går i barnehage.

Der barnet har barnehageplass ber helsestasjonen om foreldrenes samtykke til å ta direkte kontakt med barnehagen. I samarbeidsrutinene våre ligger det at det skal være et gjensidig ansvar for både helsestasjon og barnehager og ta kontakt med hverandre.

Der helsestasjonen eller barnehagen er bekymret for et barns språkutvikling kan de melde

barnet opp til ressursteam. Her sitter en helsesøster, to spesialpedagoger og PPT. Dette kan gjøres anonymt eller åpent. Foreldre er også velkomne til å bli med når deres barn skal drøftes. Ut fra drøftingen kommer ressursteam med anbefalinger til tiltak.

Barnehagene kartlegger språkmiljøet på avdelingene kontinuerlig. Samtidig benyttes blant annet TRAS i kartleggingen av enkeltbarn.

Barnevernet tar også kontakt med barnehagekontoret der de ser at en barnehageplass kan være et viktig tiltak for barnet.

Bydel Stovner har en stor andel familier med et annet morsmål enn norsk, og har av den grunn gjennom mange år hatt et stort fokus på språkarbeid. Dette gjelder spesielt helsestasjonen og barnehagene.

Det er etablert og satt i gang flere tiltak ved bruk av eksterne midler og i samarbeid med andre instanser. Vi har blant annet i samarbeid med Stovner bibliotek og Fortellerhuset i mange år hatt arrangementer for barnehagene på den internasjonale morsmålsdagen. Her blir også barn uten barnehageplass invitert sammen med foreldrene.

I 2006 startet barnehagene i Bydel Stovner å kartlegge barnehagenes språkmiljø. Vi har utviklet et eget kartleggingsverktøy som nå brukes systematisk hvert år. Dette verktøyet inneholder også en del om kartlegging av enkeltbarn.

Utgangspunktet for å lage et eget lokalt kartleggingsverktøy var å finne verktøy som tok hensyn til lokale forhold. Det ble vurdert at flere av kartleggingsverktøyene rettet mot enkeltbarn ikke egnede seg så godt for barn med et annet morsmål enn norsk.

I prosjektet skulle barnehagene som deltok kartlegge de 20 barna med TRAS. Samtidig ble det lokalt utviklede verktøyet for kartlegging av språkmiljø benyttet. TRAS skulle vurdere barnets språkutvikling i forhold til det som er forventet ut fra alder. Bydelens eget kartleggingsverktøy baserer seg på pedagogens vurdering av språkmiljøene på egen avdeling og tilpasning til det enkelte barns behov. Det var mulig å kombinere disse to verktøyene da begge har et sammenfattende syn på språkutvikling og forståelse av omgivelsenes viktige rolle. Vår språkmiljøkartlegging er forankret i et sosiokulturelt læringssyn med barnet som aktør i sin språkutvikling (Vygotsky 1978, Bruner 1990).

Samarbeid med helsestasjonen

Helsestasjonen er den instansen foreldrene er i kontakt med først, og helsesøstrene snakker med foreldrene om hvor viktig det er å bruke språket/ gir råd om språkstimulering fra første kontakt. De informerer også tidlig om viktigheten av å gå i barnehage i forhold til blant annet språkutviklingen.

Barnehagene i bydelen har i mange år samarbeidet med helsestasjonen i forhold til barn og språk. Siden helsestasjonen innførte kartleggingsverktøyet SPRÅK 4 har helsestasjon og barnehageenhet blant annet samarbeidet om felles opplæring ift språkarbeid.

Uavhengig av prosjektet har både helsestasjon og barnehager kjøpt inn flerspråklige bøker. Helsestasjonen laget en lesestasjon i venterommet som blir mye benyttet.

Systematisk språkstimulering i barnehagen

I og med at prosjektlederstillingen i flere perioder sto ubesatt, samt utskifting og prioritering av andre oppgaver i prosjektet ble de lokale målene aldri ferdigstilt. Samtidig har bydelens store fokus på språkmiljøarbeid gjort at alle barnehagene har hatt/

fortsatt har stort fokus på hvordan vi kan skape gode språkmiljøer, se på egen praksis og gjøre forbedringer.

Hvordan den enkelte barnehage jobber med språkmiljø og språkutvikling hos det enkelte barn er derfor en kombinasjon av de fire kjernepunktene nevnt i innledningen.

Under prosjektet laget barnehagene ”megagrupper” for førskolebarn. Hovedområder her var språk- og lesestimulerende aktiviteter og aktiviteter som stimulerer skriveutviklingen. De jobbet med matematiske begreper, IKT og digitale redskaper. Andre fokusområder har vært:

- Tilgang på barnelitteratur på ulike språk i barnehager og helsestasjon. Foreldre har også hatt mulighet til å låne med bøker hjem.
- IKT som samtalestøtte
- Bruk av bilder/ digitale rammer
- Smartboard
- Språklek

Rutiner for overgangen fra barnehage til skole

Et av hovedmålene i prosjektet var å lage gode samarbeidsrutiner i forhold til overgang barnehage- skole. I vårt tilfelle skulle alle fokusbarna begynne på Rommen skolen.

Det har blitt utarbeidet flere forslag til språkperm for overgangen mellom barnehage og skole. Den siste ble revidert våren 2011 og var planlagt brukt for barna som begynte på Rommen skole høsten 2011. Målet var i etterkant å implementere språkpermen i alle barnehager og skoler i bydelen. Etter innsigelser fra Utdanningsforbundet ble vi oppfordret av byrådsavdelingen for kultur og utdanning til å stoppe igangsettelsen. De ønsket at vi ventet med å ta språkpermen i bruk i påvente av ”Oslobarnehagen” som skulle iverksettes for barna som begynner på skolen høsten 2012.

Erfaringer i forhold til overgang barnehage skole

Det er viktig at barnehager og skoler har et samarbeid vedrørende sine fagfelt. Vi har erfart nytten av å dele kunnskap og ikke minst det å lage fysiske treffpunkt som kursrekken vi hadde i samarbeid med skolen.

For å lykkes er det viktig at samarbeidet forankres på ledernivå. Erfaringene vi har hatt med både ubesatt prosjektlederstilling og skifte i ledelsen på både skolen og i barnehageenheten har vist hvor sårbart det er. Igjen er det viktig med forankring på systemnivå for å unngå at samarbeid opphører når enkeltpersoner slutter.

Det har vært uheldig for samarbeidet at språkpermen som ble utarbeidet i barnehagene i 2009 ikke ble fulgt opp av skolen. Skolen avvirket ikke overgangssamtaler og permene ble derfor aldri levert. Dette har igjen hatt innvirkning på motivasjonen og innstillingen mange pedagogiske ledere har hatt i forhold til å overlevere informasjon om enkeltbarn til skolen.

Barnehageenheten opplever det som uheldig at vi ikke fikk gjennomført prosjektet med språkpermen i 2011 da vi tenker dette, uavhengig av ”Oslobarnehagen”, kunne gitt oss gode erfaringer videre i forhold til barn på Stovner.

Tiltak rettet mot fokusbarna

Det er innlevert lite dokumentasjon fra barnehagene. Det er få ansatte igjen i barnehagene i dag som deltok i prosjektet.

En barnehage rapporterer at de synes barna har blitt mer bevisst på former og preposisjoner. Med å ha fokus på samtale med barn har de opplevd at barna har blitt

tryggere i å ta kontakt og snakke med voksne. De pedagogiske lederne har sett en positiv språkutvikling hos barna som deltok i prosjektet.

Tiltak rettet mot foreldre

Bydelen har hatt et godt samarbeid med Smedstua voksenopplæring. Noen av mødrene deltok på norskopplæring her mens andre deltok i et lokalt tiltak for norskopplæring på Haugenstua. Det var tilbud om barnepass begge steder.

Foreldrene ble invitert til felles foreldremøte lokalt i bydelen og i samarbeid med de fire andre bydelene i Oslo. Det ble gitt informasjon i forkant.

Det har blitt avviklet flere foreldreveiledningsgrupper med bruk av ICDP som veiledningsmetode under prosjektet. Det er fortrinnsvis pakistanske mødre som har deltatt. De melder tilbake at de har hatt stort utbytte av å delta. De har sagt at de tidligere ikke har vært klar over hvor viktige de er for barnets utvikling, og at de har fått mange nye erfaringer i aktiviteter de kan gjøre sammen med barna sine. Mange melder tilbake at de ikke har tradisjon på å gjøre aktiviteter sammen med barna, og mange har trodd at de ikke er viktige for barna sine fordi de selv har lite skolegang. Ved å delta i ICDP foreldreveiledningsgruppe har de opplevd det motsatte. De er viktige for barna sine i kraft av å være foreldre.

Det har vært viktig å bruke foreldre som ressurs i forhold til språk og kultur. Foreldre hadde med bilder og informasjon fra hjemlandet som ble brukt i barnehagen.

Foreldre har lånt med seg bøker hjem og lest for barna. Det har vært viktig å formidle til foreldrene at de er viktige språkmodeller selv om de selv ikke kan lese. Bøker kan brukes på mange måter.

En barnehage opplever at foreldrene har blitt mer interessert i barnehagens innhold under prosjektet. De viser større interesse for hva barnet deres gjør i barnehagen. De har hatt god erfaring med å bruke bilder i samtale med foreldrene.

Tiltak for kompetanseutvikling

Barnehageenheten i Bydel Stovner har i mange år hatt en opplæringsgruppe som tilpasser opplæringen ut fra behov i personalgruppa. Vi avholder årlig kurs om språk og språkarbeid, ofte med eksterne forelesere.

Under prosjektet fikk de ansatte opplæring i TRAS og de deltok i flere kurs i regi av prosjektet i tillegg til å delta i kurs og fagseminarer i regi av opplæringsgruppa i barnehageenheten.

Ansatte forteller at har blitt mer bevisste i forhold til å bruke språket i det daglige. De rapporterer at de ser at god organisering, systematisk jobbing og samarbeid er viktige kriterier.

Vi har erfart at det er viktig å ha kontinuerlig fokus på språkarbeid. Vi har fokus på å formidle og dele de gode erfaringene. Dette skjer ved at alle ansatte blir invitert en gang i året på fremlegging av språkmiljøkartleggingen.

Det er viktig å tilby kurs og opplæring til alle ansatte.

Tiltak for spredning og implementering

Det har ikke vært utført noen systematisk felles evaluering.

I forhold til skolen har det ikke blitt noen evaluering da prosjektet med språkpermen ble stoppet av byrådsavdelingen.

I forhold til helsestasjonen ble det høsten 2010 opprettet en arbeidsgruppe bestående av helsesøster, barnefysioterapeut, en pedagogisk leder og fagkonsulent i barnehageenheten.

De har gjennom 2010-2011 hatt flere arbeidsmøter der de har evaluert og videreutviklet samarbeidsrutinene til det de er i dag. Tilbakemeldinger fra barnehagene og helsestasjonen viser at de nye rutinene er godt mottatt og føles nyttige. Det er spesielt meldt at det å ha felles rutiner gir en kvalitetssikring av arbeidet og tydeliggjør viktigheten av dokumentasjon.

Med utgangspunkt i samarbeidsrutinene rundt språk har vi nå utviklet rutinene til å gjelde alle forhold rundt barnet.

I 2006 skulle vi vurdere hvilket kartleggingsverktøy som kunne passe for våre barnegrupper. Etter flere fellesdiskusjoner og informasjon om flere verktøyer, ble det besluttet at vi skulle lage vårt eget verktøy. Sammen med vår lokale språkgruppe fikk vi sakkyndige fra PPT og Høyskolen i Oslo med i utarbeidelsen av verktøyet. Språkgruppa besto av bydelens språkkordinator og pedagoger fra barnehagene. Vi ville fokusere både på språkmiljøene og på observasjon av enkeltbarn. Vi kom fram til et kartleggingsverktøy for språkmiljøene der vi ser på egen praksis, gjør forbedringer, deler erfaringer og lærer av hverandre.

Det ble også utarbeidet et eget dokument for kartlegging av språkutvikling hos enkeltbarn. Det tar utgangspunkt i de barnegruppene vi har på Stovner, deres ståsted og utviklingspotensiale.

Vårt verktøy har skapt interesse også utenfor bydelen. Vi deltar i referansegrupper for sentrale verktøy, både i Kunnskapsdepartementet og i prosjektet "Oslo-barnehagen". Vi ser selv nytten av dette verktøyet. Vi reflekterer, dokumenterer og deler erfaringer.

Det ble satt ned en ny språkmiljøgruppe internt i bydelen høsten 2010.

Vi har valgt å beholde grunnelementene fra verktøyet som tidligere er utarbeidet. Dette er basisområder, som er viktige i utviklingen av gode språkmiljøer. Vi har ellers utelatt noen områder og endret noe. Spesielt velger vi å se på mulighetene vi har i arbeidet vårt og ikke på begrensningene.

Det er viktig at alle ansatte deltar i refleksjonen rundt verktøyet på avdelingsmøter, personalmøter etc. Hva kan vi forbedre? Hva kan vi fordype oss i?

Oppsummering

- Gode samarbeidsrutiner med helsestasjonen som nå er implementert i både barnehage og helsestasjon. Rutinene er forankret på systemnivå og målet er at de skal fungere uavhengig av personer. Vi ser på dette som et viktig ledd for å kvalitetssikre arbeidet og gjøre det lettere å følge opp slik at det enkelte barn får det tilbudet som er best for dem.
- Fikk i 2010-2011 til et godt samarbeid med Rommen skole i forhold til en kursrekke for ansatte både fra barnehagene og skolen. Begge parter har forelest om sitt arbeid. For barnehagenes del har nok dette gitt et nytt forhold til hva som ligger i overgangen til skolen. Det har kanskje blitt en større bevissthet om viktigheten av en helhetstenkning og kunnskap om hva det første året på skolen innebærer i 2011. Samarbeidet har også vist at barnehage og skole kanskje ikke tenker så ulikt om hva som er viktig for barn i denne alderen. Samarbeidet med skolen vil nå fungere videre i "Oslobarnehagen".
- Barnehagene opplever at skolen har blitt mer interessert i hva som skjer i barnehagen det siste året før skolestart.
- Vi fikk ansatt noen tospråklige assistenter på topp i forhold til å jobbe med

språkstimulering.

- Det har ikke blitt laget noen rutiner for foreldrearbeid. Dette er nå tenkt inn i det nye områdeløftet for Fossum distrikt.
- Bydelen vil fortsette å jobbe med ICDP som metode for foreldreveiledning.

Lise Thingelstad
fagkonsulent

Stine Fritz Hals
enhetsleder